

Uspješan modni dizajn - kroz kreativni proces studentskih radova Lidije Lovrić i Dalibora Šakića

Dr.sc Katarina Nina Simoncic, viš.asis.

Zavoda za dizajn tekstila i odjeće, Tekstilno tehnološki fakultet,
Prilaz baruna Filipovića 28a, 10000, (e-mail:nina.simoncic@tff.hr)

Sažetak: Polazište radionica i kolegija na Tekstilno tehnološkom fakultetu, Zavoda za dizajn tekstila i odjeće je educiranje budućih dizajnera u smjeru interdisciplinarnog istraživanja. Dizajn je danas prisutan u svim porama društva i s tog razloga neophodno je poznavanje povijesnog konteksta, svijest o problemima sadašnjice, kao i razvijanje kreativnog, vizualnog promišljanja kako bi se stvorio vlastiti stil. Rad predstavlja dva nagrađena studentska projekta, prateći polazišta, faze istraživanja, te interpretacije. Nastoji se ukazati na stručnost u pristupu diplomskom studiju modnog dizajna s ciljem razvijanja oblikovnih vještina i kompetencija.

Ključne riječi: modni dizajn, Lidija Lovrić, Dalibor Šakić, japanski dizajn, origami

Suvremeno modno oblikovanje odjevnog oplošja kao granice između tijela (unutarnjeg) i okoline (izvanjskog) potaknuto je raznovrsnim polazištima: provokacijom, naglašavanjem-deformacijom-multipliciranjem oblika, oduzimanjem-inverzijom, konstrukcijom i dekonstrukcijom oplošja, invencijom. No u žarištu interesa je prije svega inovacija. Hussein Chalayan (1970) se za ja televizijski intervju nakon predstavljene kolekcije 2007. godine opisao ne kao dizajner već prije svega kao inovator, misleći pri tome na osobu snažnog društvenog senzibiliteta, građanina svijeta upućenog u globalne aktualne teme, pratioca informatičkog i tehnološkog napretka. Da odjevno oblikovanje ima kao polazište arhitektonski koncept, upozorio je već Cristobal Balenciaga (1895-1972), govoreći o modnom dizajneru kao arhitektu, kiparu, povjesničaru, krojaču, konstruktoru u jednom. Njegova vjenčanica iz 1968.- čvrstog odjevnog oplošja, spojena na samo dva mjesta, simbolično predstavlja kraj kreativnog rada toga velikana, uz obrazloženje da je konfekcijska odjeća pobijedila visoku modu i da *moda* više ne može proizvesti ništa novo ili nešto što već nije viđeno.

Interdisciplinarni pristup u modi prisutan je već u bečkoj radionici Wiener Werkstätte (1903.), početkom 20. stoljeća gdje se unikatni odjevni predmeti tretiraju kao umjetnički izraz jednakopravnog slikarstvu, arhitekturi i kiparstvu. Moda je također prisutna u avangardnim pokretima od futurizma (1909.), orfizma (1911.), kubizma (1908.), konstruktivizma (1913.), nadrealizma (1924.), sve do 50-ih u pop artu, te kasnije u op artu.

Do pojave japanskih dizajnera u modi Zapada, odjevni predmet se tretira kao dvodimenzionalni medij, kao podloga za interpretaciju poznatih slikarskih djela. Japanski dizajneri 80-ih, odrastali su poštujući vlastitu bogatu tradiciju i oblikujući u tom ozračju. Za zapadni svijet njihov način modnog oblikovanja bio je drukčiji i time zanimljiviji. Europska moda koja je već upoznala orijentalizam krajem 19.st., oduševljeno je prihvatila kimono i tekstilne uzorke bogatog kolorita. U 80- tima novi val *orijentalizma* s karakterističnim minimalizmom u formi usredotočuje se na elemente vizualnog jezika: plohu, teksturu, konstrukciju, boju i njihove odnose, stvarajući tako odjevne objekte predmete *art to wear-a* kao inačicu naziva *redy to wear* (konfekcijsku proizvodnju).

Asistentica Jasminka Končić (akademski slikar, grafičar), vodeći kolegij *Modni dizajn* na diplomskom studiju zadanom temom studente navodi na istraživanje i oblikovanje odjevnog predmeta kao trodimenzionalnog objekta u prostoru, određenog svojim zakonitostima, ali bogatim mogućnostima kreativnog izraza referirajući se na suvremeni kontekst i iskustva iz povijesnih primjera. Zadane teme promišljalo se u kontekstu društva i vremena u kojem živimo, a misaoni proces koji dovodi do pronalaska žarišta interesa, inspiracije, postaju nit vodilja osobnog stila.

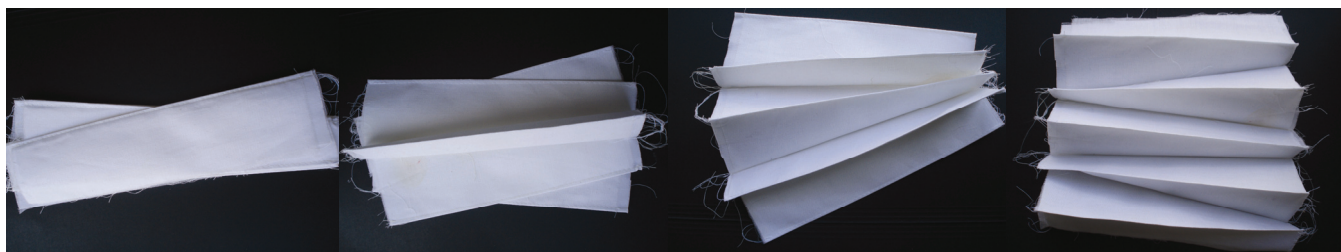
Da se radi o znanstvenom i kreativnom procesu u cilju pronalaska vlastitog rukopisa, ukazati će se na primjerima dvoje studenata Lidije Lovrić i Dalibora Šakića, izabranih od stručnog žirija za predstavljanje na izložbi Hrvatskog dizajna 09/10, dok od međunarodnog žirija prepoznatih i nagrađenih za kreativni izraz i inovativni pristup.

Lidija Lovrić (1982.) nastojala je ujediniti odjećom dva snažna pola, dvije snažne kulture: zapad i istok. Dok je zapad pod snažnim utjecajem masovne proizvodnje, s osnovnim predznakom promjenjivosti, istok je snažan predstavnik i polje inspiracije anti –modnih oblika i tehnika¹. Kao simbol zapada autorica odabire oblik bijele poslovne košulje, a *origami*² kao simbol istoka. Tehniku origamija u modi koristili su 80-tih japanski dizajneri Issey Miyake (1938.), Rei Kawakubo (1942) , Yohji Yamamoto (1943.) i Yunya Watanabe (1961.).

Umjesto papira, jednostavnim slaganjem tkanine oblikovali su oštre nabore,reljefnu plohu koju su zatim prilagođavali tijelu u prostoru. Pročišćeni dizajn temeljen na geometrizaciji bio je sasvim inovativan pristup u modi vremena koji je glorificirao atletska tijela, aerobik kulturu, te pripijene sintetičke odjevne predmete fluorescentnih boja. Japanski dizajneri primarno su se usredotočili na inovativan pristup izrade oplošja, dok tijelo doživljavaju kao podlogu malog umjetničkog djela. Skulpturalni pristup koju je autoricu zaintrigirao i u njezinom radu, postiže minimalnom primjenom kroja, drapiranjem i plisiranjem.

Slična polazišta u suvremenom dizajnu pronalazimo kod Cristine Valls (“Walking through“, proljeće/ljeto 2010.), Linde Kostowski (Digital T-shirt, 2008.), Ying Gaoa (“Walking city“, 2006.) referirajući se na Husseina Chalayana iz 2007. Godine i integrirajući mikroelektroničku tehnologiju pomoću koje odjevni predmet pod utjecajem svjetlosti, vjetra, dodira *oživi* i postaje mobilan.

Za Lidiju Lovrić polazna točka istraživanja bila je dvodimenzionalna ploha – tkanina, na koju je tehnikom origamija nastojala prenijeti specifične oštre i krute nabore dobivene na papiru. Kako bi postigla efekt papira, za istraživanje koristi pamučni popelin, najpogodniji za oblikovanje. Podlijepljen pamučnim flizelinom učvršćen prošivanjem na šivačoj mašini manipulacijom, postiže izgled papira, te ritmičko ponavljanje krutih nabora (Slika 1).

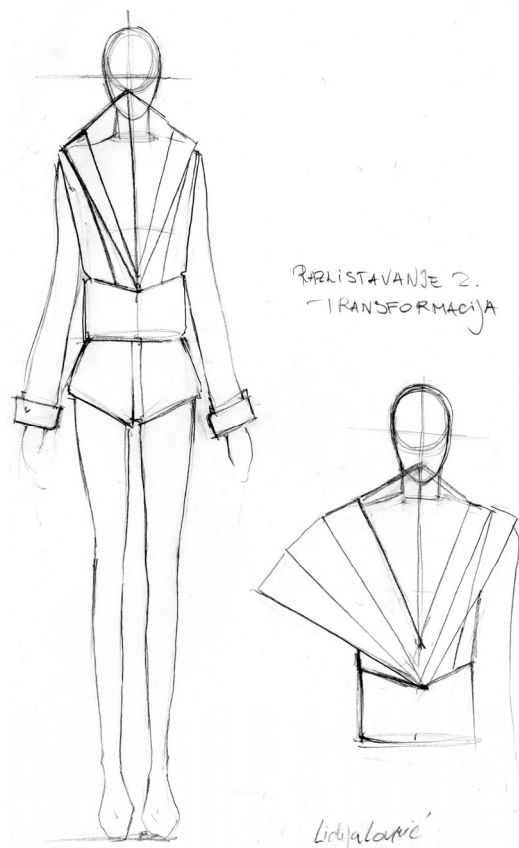
Slik.1. Manipulacija tekstilom inspiriranom tehnikom *origamija*

Matematičkim proračunima izračunala je razmake i veličine nabora, te oblikovala bogatu paletu reljefnih površina pridonijevši time skulpturalnosti forme i mobilnosti nabora pri pokretu. U sljedećoj fazi odabrala je nekoliko idejnih rješenja u crtežu (Slika 2) koje je nastojala potvrditi izradom modela u papiru za lutku u prirodnoj veličini.

Zapadnjačka bijela poslovna košulja stroge je konstrukcije i forme. No zahvaljujući tehnici origamija primijenjenoj u krojenju, odjevni predmet stvara formu podređenu tehnici izrade– nabori u funkciji mobilnosti: poput knjige košulja se otvara i zatvara u području ramena³. Mobilni nabori riješili su i problem tjelesnih oblina s obzirom na dosljednu primjenu origami tehnike koja ne koristi škare niti lijepilo.

U autoričinom slučaju izbjegava se konstrukcija, ušitci i rezovi. Mobilni nabori tvore niz transformacija, poput konkavno konveksnih krivulja na kritičnim mjestima gdje su rezovi neophodni. Rezultat je omekšana forma pomalo narušena strogim manžetama tipičnim za poslovnu košulju zapadne kulture.

Sinergiju Istoka (origami) i Zapada (košulja) autorica je nazivala *Razlistavajuća forma*. (Slika 3 a,b,c)

Sl.2. Modni crtež i razrada ideje

Sl.3a. Početna faza transformacije nabora

Sl. 3 b,c. Mobilni nabori na bijeloj košulji

Dalibor Šakić (1976) je zadanu temu *siromašno – raskošno (luksuzno)* 2009./2010. godine prepoznao u suprotnostima: složen kroj, luksuzne tkanine i stari već pomalo raspadajući odjevni predmet. Odlučujući faktor odabira tkanina i oblika, te samog polazišta bila je činjenica da su studenti sve faze istraživanja i realizacije morali samostalno financirati. Autor se odlučuje za jednostavnu formu *T-shirt* kao simbol *siromašnog*, umjesto luksuzne tkanine odabire pletivo, dok će mu raskošna tehnika

izrade simbolizirati *luksuz*. Autoru nije bio bitan povijesni kontekst *T-shirta*, već mu je zanimljiv njegov *egzistencijalni put*. Kako vrijeme odmiče, predmet dobiva odjevnu *patinu*, postepeno blijedi, na rubovima se oštećuje i istanjuje.

Za izradu gornjih ekskluzivnijih predmeta odlučio se za trikotažu u sivom prošaranom tonu, specifičnom za sportske majice. Pletivo, mješavina pamuka i viskoze sjajna je i ugodna na dodir. Zbog težine specifičan pad, pogodan je za bogato drapiranje. Osim toga, pristupačan je po maloprodajnoj cijeni.

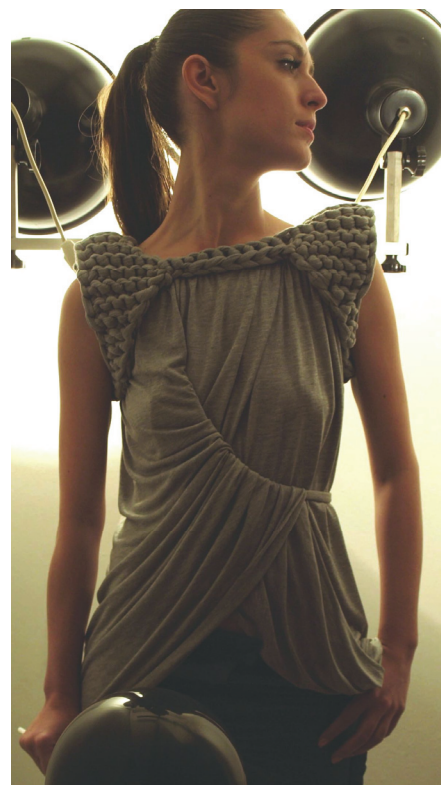
Od sekundarne važnosti bila je činjenica da se radilo o trikotaži, no uskoro ona je postala žarišnom točkom oblikovanja. Industrijska tehnologija strojnog pletenja učinila je teksturu pletiva finom, gotovo mikroskopski sitnom. Očice, nizovi, rebra i reljefna tekstura, glavne vizualne i taktilne karakteristike i elementi prepoznavanja pletiva postali su neprepoznatljivi, gotovo nevidljivi. Autoru je ta činjenica otvorila niz zanimljivih suprotnosti od koji je počeo graditi svoju kolekciju:

mikro / makro
industrijsko pletivo / ručno pletivo
sitno pletivo/ voluminozno pletivo
lice / naličje

Kontrast **mikro / makro** prepoznaje promatrajući prošarano sivu boju pletiva koja iz daljine djeluje kao jednoličan sivi ton; približavajući se pletivu površina postaje dinamičnija, iščitava se pikselizirani raster, u oku titraju sitne čestice, stvarajući dinamiku. Ponovljeni mikro – makro efekt istražuje i uspoređujući **industrijsko pletivo s ručnim pletivom**. Cilj mu je bio pletivo sa svim njegovim karakteristikama učiniti uočljivim. Da bi to postigao, ručno pletivo je dodatno povećao, prenaglasio i suprotstavio ga industrijskom.

Od industrijskog pletiva, izrezao je desetak centimetara široke trake, spojio ih u jednu voluminoznu *nit* debljine cca jedan centimetar dok je sama nit industrijskog pletiva debljine cca jedan milimetra. Voluminozna nit kojom pleće (Slika 4), izgrađuje podlogu od masivnih očica kojima omata tijelo (Slika 5). U želji da voluminoznim očicama zadrži jednostavni, osnovni dojam industrijskog pletiva, namjerno nije realizirao maštovite i zahtjevne uzorke.

Značajna odlika jednostranih pletiva, s licem i naličjem, je živi rub koji se uvija unutra čime naličje postaje vidljivo. Umjesto da se autor tome suprotstavlja, tu karakteristiku u ovom slučaju upotrijebio je kao prednost. Suprotnosti **lice / naličje** se u oblikovanju nadopunjavaju.

Sl. 4. Voluminozna nit od traka ind. pletiva

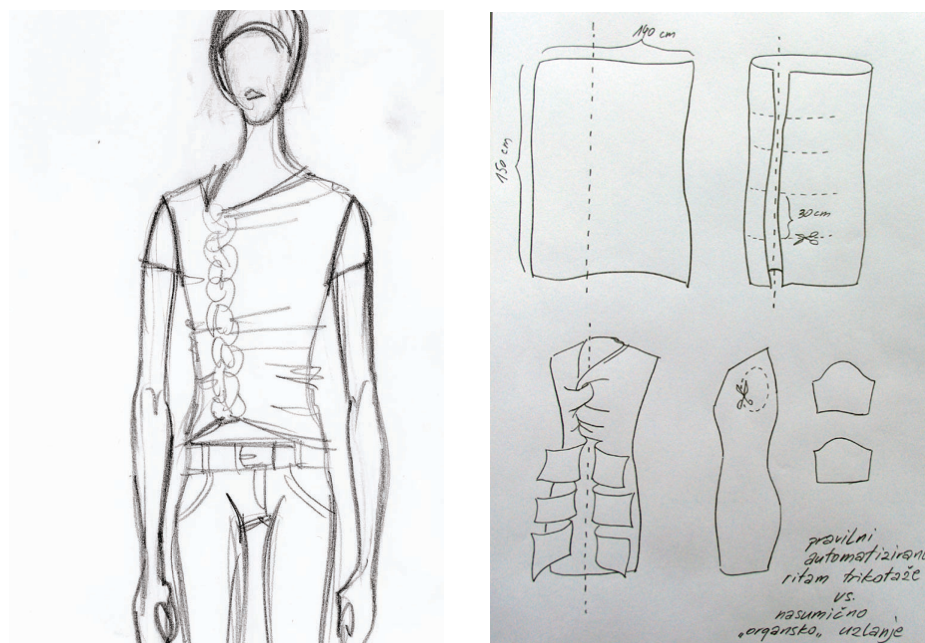
Sl. 5. Indu.pletivo i detalj ručnog pletiva

Sl. 6. Relaziran model

Hipertrofirane očice i nizovi postali su vrlo uočljivi, reljef sa svojim udubljenjima i ispupčenjima jako je ugodan u dodiru s kožom, a raster i ritmičko ponavljanje elemenata postalo je likovni nositelj kolekcije (Slika 6).

Ispletene oblike ručno je izradila Mihra Vrhovski (teta Dalibora Šakića), dok je autor sudjelovao u procesu stvaranja, učeći o uzorcima, vrstama očica, načinu i mogućnostima pletenja s obzirom na sirovinu. Kroz nova saznanja prepoznaje i usredotočuje se na suprotnost **strojni rad / ručni rad**, te zaključuje da su u oba slučaja očice, iako različitih dimenzija, sličnih značajki: uredne, pravilne, s ujednačenim ritmom ponavljanja. Posjeduju neku matematičku logiku, temeljenu na važnosti oduzimanja i dodavanja.

S novim saznanjem industrijsko pletivo koristi za 'organsko' uzlanje, ispreplitanje i čvoranje (Slika 7) . Postupak izvodi nasumično, bez pravila i reda, povodeći se jedino za skladnim razmještajem nakupina. Gradio ih je pazeći na njihovu formu, kompoziciju u odnosu na cjelinu i samo tijelo (Slika8). Majica je izrađena od jednog komada industrijskog pletiva, od jednog iskrojenog dijela (izuzev rukava), bez bočnih šavova tipičnih za *T-shirt* majice čiju funkciju su preuzeli uzlovi.

Sl. 7. Istraživanje vuzlanja putem modnog crteža

Sl. 8. Realizirani primjeri

Mala serija izrađenih modela izazvala je interes kupaca. Za serijsku proizvodnju potrebno bi bilo model i proizvodnju doraditi. U početnoj fazi problem predstavlja održavanje⁵.

Zaključak:

Odjeća može biti izraz umjetnosti, dizajna ili jedan od oblika modnog izraza⁶. Istraživanje sklonostima oblikovanja polaze od interdisciplinarnih pristupa i temelja. Estetska načela modnog oblikovanja sinergija su likovnosti, tehnologije i teorijskih znanja. Predstavljeni dvojac dokaz je kvalitetnog budućeg stručnog kadra kojeg bi gospodarski i ekonomski programi Hrvatske trebali prepoznati i podržati. Značajan doprinos tome je edukacija, usmjerena prema analizi povijesnog i suvremenog konteksta, sintezi naučenog, pristupu od ideje do gotovog proizvoda, te oblikovanju osobnog stila. U trenutku teške tekstilne krize neminovno je pokušati oplemeniti suradnju s industrijom, jer obrazovani dizajner doprinos je vremenu, kulturi i mnogo širem društvenom aspektu.

¹ Polhemus, T., Procter, L. (2002). *Moda i anti-moda*, Moda: povijest, sociologija i teorija mode, Školska knjiga, Zagreb, str.: 205-216.

² Tradicionalna japanska tehnika presavijanja papira bez korištenja škara i ljepila.

³ Lidija Lovrić bila je i prvo nagrađena u svibnju 2010. godine na međunarodnom dizajnerskom natjecanju „Book in Fashion“ u Ljubljani.

⁴ Izrađen od četiri krojna djela (prednjica, leđa, dva rukava) i četiri šupljine ispod kojeg se ne nazire ali pruža osjećaj sigurnosti i zaštićenosti.

⁵ velika količina materijala je teška (u neke od modela je utrošeno i do 4 - 5 metara) kada se smoči u pranju, kod sušenja (koje traje izuzetno dugo) dolazi do istezanja, model pod vlastitom težinom 'raste', izdužuje se.... (upozorava autor Dalibor Šakić)

⁶ Loschek, I. (2009). *When Clothes Become Fashion*, Berg, Oxford.

Successful Fashion Design – trough creative process of student work by Lidija Lovrić and Dalibor Sakić

Abstract: Educational starting point of future designers in a sense of interdisciplinary research is a workshop and a student module at the Faculty of Textile Technology Zagreb, Department of Textile and Clothing Design. As the design is present in all aspects of the society today, it is necessary to be acquainted with its historical context, with its present problems, as well as a development of the creative and visual thinking in order to form a custom or personal style. Two awarded student projects with their starting point, phases of research, and the interpretation are represented in this paper.

The professionalism in the approach of Masters Studies at the Textile and Clothing Design, with a view to develop formal skills and competence was signified.

Key words: fashion design, Lidija Lovrić, Dalibor Sakić, Japanese design